

Voyerismus ve veřejném zájmu.

Televizní zpravodajství a ochrana soukromí dětí a mladistvých.

Asi před deseti lety jsem v televizních zprávách viděla jednoho uprchlého vězně, jak ho vedou těžkooděnci se zahalenými tvářemi mžourajícího, rozespálého, spoutaného a poznatelného. A v tu chvíli přece muselo každého napadnout, co kdyby se z nějakého důvodu chtěl celý národ takto podívat na mne – nepřipravenou, rozespalou, spoutanou, ve spodním prádle. To si přece nikdo nemá vůči lidské bytosti dovolit...¹

Sice jsme již dávno mohli vídat děsivé záběry z válek, koncentračních táborů či dopravních nehod, vždy ale platila jakási míra ochrany individualizovaného soukromí pojmenované a poznatelné osoby a myslím, že hodně lidí vnímalo jakýsi přelom v mediálním vizuálním zobrazení, když došlo k jasné individualizaci zobrazené ponížené lidské bytosti v televizním zpravodajství, tedy u nich doma v obývacím pokoji či kuchyni: „... zcela přesně si vzpomínám na rodinnou večeři 8. listopadu 1967, kdy televize oznámila smrt Ernesta Che Guevary. Bylo to myslím poprvé, že v čase jídla ukazovali takhle bez zábran smrt člověka. Ještě mám před očima záběry těla, proděravělého kulkami, jak tam leží, vystaveno kamerám, aby nikdo ani v nejmenším nepochyboval o tom, že guérillero je po smrti, ale také, aby všichni pochopili, že pěšinky odporu jsou slepé uličky. V tom způsobu oznámení smrti byla schválnost, záměr zapůsobit, výhrůžné varování.“²

S obdobnými rituálními konotacemi a s podrobným mediálním zájmem bylo možno ve Velké Británii sledovat na začátku 90. let minulého století případ dvou desetiletých chlapců, kteří unesli dvouleté batole a následně je brutálně zabili. Celá Británie znala tváře vrahů i obětí³ a sledovala podrobně soudní proces. Právě tuto skutečnost shledal Evropský soud pro lidská práva jako nepřijatelnou. Nepřiklonil se sice k závěru, že by mediální pozornost, již byli vystaveni oba malí vrazi, měla charakter nedovoleného mučení, avšak některé aspekty soudního procesu, s nimi vedeného, byly odsouzeny jako porušení jejich práva na spravedlivý proces. Evropský soud pro lidská práva dospěl v této věci k závěru, že veřejné líčení připravilo v důsledku jejich psychických útrap obžalované o právo na efektivní účast na řízení, které je imanentní součástí práva na spravedlivý proces.⁴

Také Úmluva o právech dítěte zajišťuje každému trestně obviněnému dítěti a mladistvému právo na to, aby ve všech stádiích řízení bylo plně uznáváno jeho soukromí.⁵

Problematikou ochrany soukromí malých delikventů se zabýval i český Ústavní soud na návrh kladenského soudce k ústavnosti českého zákona o soudnictví ve věcech mládeže (č. 218/2003 Sb., §§ 53 a 54), který zakazuje u dětí a mladistvých obviněných z činů jinak trestných veřejné soudní jednání a zveřejňování informací, jež by vedly k identifikaci nedospělého delikventa. Pro účely této úvahy stojí za připomenutí, že k tomuto nálezu nebyla publikována žádná odlišná stanoviska a že Ústavní soud zdůraznil, že účast veřejnosti při soudním jednání je zárukou veřejné kontroly justice a cílem veřejnosti soudního jednání je chránit účastníka řízení, nikoli umožnit veřejnosti identifikovat mladistvého pachatele. Ve

¹ Jinak byl tento zážitek pro mne velmi osvobozující, protože byl podstatným impulsem, abych se televizoru ve svém soukromí definitivně zbavila.

² Dubois, J. - P., Život po francouzsku, Odeon, Praha, 2006, s. 36.

³ Podrobné zprávy, jména i fotografie jsou stále bez problémů dostupné na internetové Wikipedii: http://en.wikipedia.org/wiki/Murder_of_James_Bulger.

⁴ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. 12. 1999, *V. proti Spojenému Království*, stížnost č. 24888/94, §§ 90, 91, a ze dne 16. 12. 1999, *T. proti Spojenému Království*, stížnost č. 24724/94.

⁵ Úmluva o právech dítěte, publikovaná pod č. 104/1991 Sb., čl. 40 odst. 2 písm. v), část vii).

střetu ochrany soukromí mladistvého a práva na informace pak Ústavní soud aproboval omezení práva na informace.⁶

V souvislosti s debatou o rozsahu ochrany soukromí dětí v průběhu trestního procesu i čeští trestněprávní specialisté upozorňují, že „*difamující pozornost médií a senzacechtivost veřejnosti, spojené s projevy zaujatosti, zavržení nebo na druhé straně falešné solidarity, to vše nejenže může mít značně negativní dopad na aktuální psychický stav mladistvého, ale může způsobit i psychický otřes trvalejšího rázu*“ a právní úprava by měla být „podřízena zájmům jejich ochrany před možnou stigmatizací nevhodnými zásahy do jejich soukromí“.⁷

Takže na ochraně soukromí mladistvého či dětského pachatele jsme se shodli, dokonce jeho narušení sankcionujeme veřejnoprávní pokutou,⁸ ale jak je potrestán ten, kdo naruší soukromí dětské oběti zločinu? Když Rada ministrů Rady Evropy doporučovala nové způsoby zacházení s juvenilní delikvencí a vyjadřovala se k poslání soudnictví pro děti a mladistvé, vedle garancí pro obviněné zdůraznila i potřebu zabývat se ochranou a zájmy obětí.⁹

Česká Rada pro rozhlasové a televizní vysílání se bezvýsledně pokoušela před několika lety najít cestu, jak za zásah do práv dětské oběti trestného činu sankcionovat jednu soukromou televizi. Tehdy šlo o případ asi třináctiletého chlapce opakovaně sexuálně zneužívaného svým strýcem, o čemž bylo referováno v hlavním zpravodajství. Z malého okresního města byly vysílány záběry školy, kterou navštěvuje oběť, i domů, kde bydlela oběť i násilník, byl uveden věk a pohlaví oběti a některé další nepřímé identifikační údaje. V tu chvíli tedy všichni chlapcovi spolužáci, kamarádi i sousedé věděli, kdo byl obětí a co se mu dělo. Provozovatel vysílání nenaplnil žádnou skutkovou podstatu správního deliktu a orgány činné v trestním řízení věc odložily. V tuto chvíli každého právníka napadne, že je přece k dispozici soukromoprávní žaloba na ochranu osobnosti. Domnívám se, že s ohledem na celou situaci není příliš pravděpodobné, že by rodiče poškozeného měli sílu, chuť a prostředky pustit se do náročného a nákladného soukromoprávního sporu s televizí, která prokázala, že nebude mít žádné skrupule, pokud jde o ochranu soukromí jejich dítěte. V tomto případě by asi neměla stačit obvyklá alibistická mantra mladých českých právníků v pěkných oblecích: „*vigilantibus iura*“.

⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 28/04 ze dne 8. 11. 2005, publikovaný pod č. 20/2006 Sb.

⁷ Válková, H. Ochrana soukromí mladistvého v trestních věcech versus ústavně garantované právo na informace, svoboda projevu a zásada veřejnosti. In *Pocita Igoru Tomešovi*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2006, s. 173; dále k věci i Válková, H., Sotolář, A. Čin jinak trestný a možné reakce na něj v systému soudnictví ve věcech mládeže. In *Trestněprávní revue*, 2004, č. 7, Sotolář, A. Ochrana soukromí mladistvých a dětí mladších 15 let v řízení podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. In *Právní rozhledy*, 2004, č. 7 a č. 8, Válková, H. Odpovědnost za mládež z pohledu trestní politiky. In *Bezouška, Bednář. Nečtiny 1999-2005*, Plzeň, 2005, str. 128 a násl. K potřebě specifické právní úpravy v této oblasti také tzv. Pekingská pravidla – Minimální standardní pravidla soudnictví nad mládeží (rezoluce OSN 40/33 ze dne 29. 11. 1985, Dokument OSN č. A/RES/40/33, případně Bayerová, M., Zezulová, J. Článek 40 Úmluvy o právech dítěte z pohledu vnitrostátní úpravy. In *Právní rozhledy*, 2000, č. 11, s. 10.

Srov. rovněž právní úpravu dle § 48 odst. 1 zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží či § 233 trestního řádu č. 87/1950 a § 297 odst. 3 písm. a) trestního řádu č. 141/1961 Sb.

⁸ Podle § 26 přestupkového zákona č. 200/1990 Sb. se přestupku sankcionovaného do výše 50.000,- Kč dopustí ten, kdo v rozporu se zákonem uveřejní informaci o provinění spáchaném mladistvým nebo informaci z řízení ve věci mladistvého, anebo informaci z řízení ve věci dítěte mladšího patnácti let a uvede přitom jeho jméno, příjmení nebo jiné okolnosti, z nichž lze usuzovat na jeho osobu, anebo kdo v té souvislosti uveřejní podobiznu mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let.

⁹ Doporučení Rady ministrů členským státům Rady Evropy, týkající se nových způsobů zacházení s juvenilní delikvencí a poslání soudnictví pro mladistvé pachatele č. (2003) 20 ze dne 24. září 2003 čl. II bod 1 a čl. IV. bod 25.

K judicializaci problematiky ochrany soukromí dětské oběti došlo i u případu v českém prostředí nejspektakulárnějšího. A to v případě týrání dvou chlapců v tzv. Kuřimské kauze, jinak též bulvárními médii nazývané případ „Bestie z Kuřimi“,¹⁰ kdy jsme v podvečer na obrazovce byli svědky týrání dětí jejich pravděpodobně duševně nemocnou matkou. Bulvární i seriózní média, nadšena skutečností, že máme k dispozici obrazový záznam týrání dětí, který může mít nějaký sektářský či jinak tajemný význam, se do celé kauzy obula s neuvěřitelnou vehemencí. V této souvislosti by mne velmi zajímalo sociologicko-psychologické zamyšlení nad důvody tohoto všenárodního exorcismu - jakoby stačilo morálně odsoudit paní, které se to popletlo v hlavě, týrala děti a my mohli pozorovat její děsivé poklesky skoro v přímém přenosu, abychom se zbavili viny, pokud jsme se někdy dostatečně dobře nechovali k dětem vlastním či cizím.

Nejvyšší správní soud byl postaven před zdánlivě jednoduchý problém. Provozovatelé vysílání získané záběry týrání dětí opakovali, pokud to jen trochu souviselo s některou zprávou. Konkrétně asi rok poté, kdy byly záběry zveřejněny poprvé v souvislosti se zprávami o odhaleném týrání dětí, se někde v zahraničí objevila další aktérka případu. A dvě velké televize neváhaly spolu se zprávou o dopadení této osoby znovu odvysílat oblíbené záběry týrání v tu chvíli už jednoznačně a opakovaně osobně identifikovaných dětských obětí. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání obě televizní stanice, které již při předchozích vysíláních těchto záběrů upozornila na jejich nevhodnost, sankcionovala za bezdůvodné zobrazení osoby vystavené těžkému tělesnému či duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost¹¹ pokutou ve výši 100.000,- Kč za jedno odvysílání. Jedna z televizí měla pokutu šestinásobnou, protože neodolala a záběry odvysílala v jednom týdnu v šesti různých pořadech.

Nejvyšší správní soud udělení pokuty aproboval a ve svém rozsudku ze dne 13. 4. 2010, č. j. 8 As 33/2010 - 328, konstatoval: „Zákaz bezdůvodně zobrazovat osoby umírající nebo vystavené těžkému tělesnému či duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost představuje vypořádání střetu svobody projevu se základním právem každého na zachování jeho lidské důstojnosti, zaručeným v podmínkách České republiky čl. 10 odst. 1 Listiny. Pokud má být zobrazení osoby vystavené těžkému tělesnému nebo duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost bezdůvodné, zákonodárce v zákoně o vysílání zřetelně a legitimně preferuje poskytnutí ochrany právu na zachování lidské důstojnosti. Právě zakotvení pojmu ‚bezdůvodně‘ v normativní větě § 32 odst. 1 písm. f) zákona o vysílání naznačuje, kterým směrem se musí soustředit pozornost při testu proporcionality pro případ střetu svobody projevu a práva na zachování lidské důstojnosti. ... O legitimitě veřejnoprávní regulace bezdůvodného vysílání záběrů zobrazujících osoby vystavené těžkému tělesnému nebo duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost, existující vedle soukromoprávních prostředků ochrany, totiž Nejvyšší správní soud neměl pochyb.“

Jak jsem již konstatovala, sankcionovaný provozovatel nebyl jediný a k jinému senátu Nejvyššího správního soudu se dostal případ pokuty uložené jinému provozovateli vysílání. V tomto případě se příslušný senát obrátil na rozšířený senát Nejvyššího správního soudu,¹² neboť se závěry citovaného rozsudku neshodl. V usnesení o postoupení věci rozšířenému senátu

¹⁰ Tak poměrně zjevně duševně nemocné osoby označil český bulvár – např. <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/92290/bestie-z-kurimi-jak-si-vyrobily-anicku.html>.

¹¹ § 32 odst. 1 písm. f) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o vysílání).

¹² Věc je vedena pod č. RS 13/2010 a doposud nebyla rozhodnuta.

č. j. 7 As 2/2010 – 83 ze dne 5. 8. 2010 konstatoval, že v posuzovaném případě jde o nikoli běžné zneužívání dítěte, nýbrž „případ zcela mimořádný a ojedinělý zvrhlostí, systematickostí a nelidskostí týrání, kterému byl malý chlapec vystaven. [...] Stejně jako při informování, např. o nacismu, je třeba zdůraznit mimořádnou zvrhlost a ‚průmyslovost‘ vraždění, kterého se nacistický režim v Německu dopustil, např. odvysíláním záběrů z koncentračních táborů...“

Pominu-li zvláštní názor, že v případě, že je dítě týráno běžným způsobem, právo na soukromí má a v případě zvlášť zvrhlého týrání právo na soukromí nemá, zdůrazňuji skutečnost, že opravdovým důvodem, proč toto týrání bylo vysíláno a jiné ne, je pouze to, že v jiných případech neexistuje obrazový záznam, který by média měla k dispozici.¹³ Tento případ mi evokoval nedávné rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva v případech Armonas a Biriuk proti Litvě. Největší litevský deník uveřejnil v článku upozorňujícím na vysoký počet obyvatel jisté vesnice nakažených virem HIV jména a problematické soukromé vztahy některých nemocných.¹⁴ Ti se obrátili na vnitrostátní soud, který jim ve výsledku přiznal maximální možnou náhradu za imateriální újmu, kterou umožňovalo litevské právo.¹⁵ Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že tato částka byla naprosto nedostatečná vzhledem k závažnosti zásahu do soukromého života stěžovatelů. K argumentu, že zveřejnění sporných údajů bylo v souladu s veřejným zájmem, soud poznamenal: „*Dle názoru soudu, publikace daného článku, jejímž jediným cílem bylo zjevně uspokojit zvědavost čtenářů, nemůže být považována za příspěvek k jakékoli debatě v obecném zájmu společnosti.*“¹⁶

Vraťme se ale zpět k dvěma citovaným rozhodnutím Nejvyššího správního soudu ve věci tzv. Kuřimské kauzy a na rozdíl mezi uchopením základního hodnotového konfliktu případu.

Osmý senát ve svém rozsudku výslovně hovoří o střetu svobody projevu s právem na zachování lidské důstojnosti, sedmý senát ve svém předkládacím usnesení pak o střetu svobody projevu a zájmu na ochraně lidské důstojnosti.¹⁷ V jednom případě tedy osmý senát výslovně testuje dvě v kolizi stojící práva, v druhém pak sedmý senát uvažuje o omezení práva provozovatele vysílání veřejným zájmem. Tento rozdíl vnímání je velmi důležitý z hlediska úvah o roli správního soudnictví i z hlediska toho, zda a jak bude prováděn test proporcionality.

¹³ Autor citovaného rozsudku v neformální výměně názorů zmínil, že „veřejnost po podobných záběrech nebaží z jiného důvodu, než z jakého před pár sty lety chodila na Šibeniční vrch – a média se prostě této poptávce snaží vyhovět. Tvrzení, že tam jdou, aby kontrolovali řádné plnění funkce katem, je pokrytecké zastírání skutečnosti.“ Mimochodem, jak by bylo právně hodnoceno chování toho, kdo tyto záběry médiím dal k dispozici, a je to vůbec předmětem vyšetřování či sankcionování?

¹⁴ V lednu 2001 vytiskl hlavní litevský deník *Lietuvos Rytas* na první straně článek, v němž zdravotnický personál potvrdil, že manžel stěžovatelky (který následně zemřel) je HIV pozitivní. Virem AIDS se měl nakazit od G. Biriuk, svobodné matky dvou dětí, kterou deník označil za notoricky promiskuitní. Deník dále uvedl, že L. Armonas je nelegitimním otcem dvou dětí paní G. Biriuk.

¹⁵ Tato maximální náhrada v rozhodné době činila 10 000 litevských litasu (LTL), což je asi 2.900 eur.

¹⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 11. 2008, *Armonas proti Litvě* (stížnost č. 36919/02), § 43, obdobně rozsudek téhož soudu ze dne 25. 11. 2008, *Biriuk proti Litvě*, (stížnost č. 23373/03).

¹⁷ Ústavní soud v odmítavém usnesení, jímž rozhodl nezabývat se stížností proti citovanému rozsudku osmého senátu pro zjevnou neopodstatněnost, konstatoval, že „vysílání legitimním způsobem na základě veřejného zájmu na ochraně práv druhých omezuje právo na svobodu projevu a práva na informace“ a že úmyslem zákonodárce „bylo upřednostnit poskytnutí ochrany právu na zachování lidské důstojnosti před právem na svobodu projevu.“ (usnesení sp. zn. III. ÚS 2036/10 ze dne 25. 11. 2010).

Z konstantní judikatury Ústavního soudu ČR plyne následující imperativ: „Při střetu dvou základních práv musí obecné soudy nejprve rozpoznat, která základní práva jednotlivých účastníků sporu jsou ve hře, a poté, s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem daného případu, musí soudy rozhodnout tak, aby, je-li to možné, zůstalo zachováno z obou základních práv co nejvíce, a není-li to možné, pak dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí obecná idea spravedlnosti, resp. obecný princip.“¹⁸ Test proporcionality byl pak Ústavním soudem ČR jasně definován zejména v případech Anonymní svědek I¹⁹ a Rekognice fotografiemi²⁰, které řešily kolizi základních práv plynoucích z čl. 10 Listiny a veřejného účelu, jímž je náležité objasnění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů v rámci řádného procesu. Dále také v rozhodnutí ve věci Stanovení minimální výše pokuty s ohledem na majetkové a osobní poměry delikventa²¹, který proporcionalitu koncipuje jako zákaz nadměrnosti zásahů do práv a svobod. Rovněž Nejvyšší správní soud ve svých rozhodnutích provádí Ústavním soudem definovaný třikrokový test proporcionality mezi základním právem a veřejným dobrem (veřejným zájmem) například v případě vážení veřejného zájmu na zachování bezpečnosti silničního provozu a práva na řízení motorového vozidla²². Je však nesporné, že test proporcionality může mít jiný obsah i výsledek, pokud je prováděn mezi dvěma základními právy nebo mezi základním právem a veřejným dobrem, kde bude vždy platit shora zmíněná zásada zákazu nadměrnosti zásahů do práv a svobod. Právě z toho důvodu, že vážení mezi základním právem a veřejným zájmem či mezi dvěma základními právy bude vždy prováděno s trochu jiným akcentem, je třeba zvážit, zda vůbec může a má správní soud bdít nad ochranou základních práv osob, které nejsou účastníky řízení před ním.

Podle zákona poskytují soudy ve správním soudnictví ochranu veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob způsobem a za podmínek stanovených soudním řádem správním²³. Tato úprava i standardní uvažování správního soudce samozřejmě primárně vyústí v závěr, že správní soudnictví poskytuje jednotlivci ochranu před nezákonnostmi, které mu způsobuje stát, a jako tohoto jednotlivce vnímá každého žalobce, tedy žadatele o dávku v hmotné nouzi i společnost CET 21.

Právě v oblasti ochrany práva na soukromí často dospíváme k závěru, že nejintenzivnějších zásahů do základních práv člověka se nezřídka dopouštějí soukromé korporace, které ho zaměstnávají, využívají jako zákazníka, které ho hlídají, sledují, používají a zneužívají. Realita, kterou stát připustil, respektive spoluvytvořil, je taková, že stát už není tou nejsilnější mocí ve světě, kde každá větší korporace má vyšší úvěrový rating než Česká republika, a v zemi, kde nejžádanějším zaměstnavatelem českých vysokoškoláků je společnost ČEZ.²⁴ V

¹⁸ Nález sp. zn. I. ÚS 353/04 ze dne 16. 6. 2005, publikovaný pod č. N 124/37 SbNU 563, Ke střetu vlastnického práva a práva na ochranu legitimního očekávání nabytí majetku, shodně taktéž v bodě 27. nálezu sp. zn. Pl. ÚS 34/09 ze dne 7. 9. 2010.

¹⁹ sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994, publikován pod č. 214/1994 Sb.

²⁰ sp. zn. III. ÚS 256/01 ze dne 21. 3. 2002, publikován pod č. N 37/25 SbNU 287.

²¹ Sp. zn. Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002, publikován pod č. 405/2002 Sb.

²² Rozsudek ze dne 19. 6. 2009, sp. zn. 5 As 46/2008, publikovaný pod č. 1918/2009. Případně podobně i v usnesení ze dne 6. 8. 2008, č. j. 5 As 17/2008 - 131, publikovaném pod č. 1698/2008 Sb. NSS: „Z povinnosti ústavně konformního výkladu § 73 odst. 2 s. ř. s. vyplývá, že v případě kolize základního práva žalobce (stěžovatele) (v projednávaném případě práva na soudní ochranu a na pokojné užívání majetku) s veřejným zájmem nepostačí pro zamítnutí návrhu na přiznání odkladného účinku pouhá existence kolidujícího veřejného zájmu, nýbrž je nutné vážit s pomocí testu proporcionality intenzitu hrozícího zásahu do základního práva svědčícího žalobci (stěžovateli) s intenzitou narušení veřejného zájmu.“

²³ § 2 soudního řádu správního (zákona č. 150/2002 Sb.).

²⁴ Tato společnost je pak před Nejvyšším správním soudem někdy žalobkyní (např. rozsudek č. j. 8 Afs 17/2007 – 100 ze dne 23. 10. 2008) a někdy i žalovanou (rozsudek č. j. 2 Ans 7/2010 - 175 ze dne 15. 10. 2010), což

případě, že správní soud rozhoduje o pokutě za okradení spotřebitele či zmrzačení zaměstnance, jsou přece ve hře i lidská práva toho spotřebitele či zaměstnance nebo je to skutečně jen veřejný zájem na ochraně spotřebitele a bezpečnosti a ochraně zdraví při práci?

Zaměříme-li se konkrétně na garance svobody projevu jako důležitého politického práva jednotlivce, je třeba konstatovat, že došlo k mimořádnému předefinování role sdělovacích prostředků. Jak upozornil už v 60. letech minulého století Jürgen Habermas, vývoj směřuje od žurnalistice soukromých pisatelů k veřejným službám masmédií a dochází k degradaci žurnalistiky jako služby veřejnosti rostoucím vlivem komerčních zájmů soukromých provozovatelů médií.²⁵ „Podle liberálního modelu veřejnosti byly instituce rozvažujícího publika zajištěny proti zásahům veřejné moci tím, že byly v rukou soukromých osob. S tím, jak došlo ke komercializaci těchto institucí a k jejich ekonomické, technologické a organizační koncentraci, se [...] přeměnily v komplexy společenské moci, takže právě toto ponechání v soukromých rukou mnohostranně ohrozilo kritické funkce publicistiky. Ve srovnání s tiskem liberální éry masmédiá získala na jedné straně nesrovnatelně větší dosah a účinnost – díky nim se rozšířila samotná sféra veřejnosti. Na druhé straně z této sféry neustále vystupovala a vracela se do kdysi soukromé sféry směny zboží...“²⁶

Jak jsme výše prokázali na některých případech, tak i pro české televizní zpravodajství platí, že je mnohem jednodušší, levnější a výnosnější uspokojit touhu po senzaci a primitivní zvědavost než analyzovat skutečně zásadní otázky veřejného života. Motivací drtivé většiny sdělovacích prostředků v současnosti je pak udržení či zvýšení sledovanosti a z toho plynoucí zvýšení zisku příslušné korporace; na mediálním trhu není místo pro plnění role hlídacího psa demokracie či dokonce vytvoření platformy pro společenskou diskusi. Cíli uspět na mediálním trhu jsou pak bez váhání obětovány hodnoty novinářské etiky či ochrany slabých či bezprávných lidských bytostí.

Reálná role masmédií v našem světě vede k tomu, že svoboda projevu či právo na informace je u jednotlivce jen efemérní a imaginární, protože jsou to média, kdo vytváří jediné relevantní fórum, kde se vede veřejná debata. A ony rozhodují o nastolování témat veřejné diskuse, argumentů v ní a o tom, kdo bude aktérem diskuse.²⁷ Jsou to tedy velké korporace, masmédiá, které rozhodují o realizaci svobody projevu i přístupu k informacím jednotlivce, přičemž jejich skutečnou intencí je dosažení co nejvyšších zisků, tedy realizace práva na podnikání. Absurdita argumentace svobodou projevu těchto korporací proti právu na soukromí týraných dětí ještě vynikne v souvislosti s aktuální realitou vysokého standardu soudní ochrany ve správním soudnictví a poměrně dosti nekvalitní práci státních orgánů v oblasti kontroly médií.

Judikatorně jsme dospěli k závěru, že soukromoprávní korporace je nositelem většiny základních práv více méně ve stejném rozsahu jako jednotlivec, správní trestání korporací testujeme ve správním soudnictví skoro stejnými ústavními a lidskoprávními kautelami jako

pěkně dosvědčuje její obojaký charakter a sugeruje další otázku: Je to společnost, kterou vlastní stát, nebo spíše korporace, která ke svému prospěchu ovlivňuje politiku ve státě?

²⁵ Habermas, J. Strukturwandel der Öffentlichkeit, Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft, Hermann Luchterhand Verlag, Neuwied am Rhein und Berlin, 1962. Obdobně také McQuail, D. Úvod do teorie masové komunikace. Portál, 2009.

²⁶ Citováno z českého překladu Habermas, J. Strukturální přeměna veřejnosti. Zkoumání jedné kategorie občanské společnosti. Praha, nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2000, str. 290, kapitola Od žurnalistice soukromých pisatelů k veřejným službám masmédií – reklama jako funkce veřejnosti.

²⁷ K tomu více např. Ramonet, I. La tyrannie de la communication. Paris, Galimard, 2001 (publikováno i v češtině v r. 2003 v nakladatelství Mladá fronta pod názvem Tyránie médií).

trestněprávní postih fyzické osoby. Správní soudy tedy postihují státní orgán, pokud zasáhne svou sankcí do takto vysoko postaveného standardu ochrany práva korporace, a může se jim stát, že cestou úplně zmeškají ochranu práv týraných dětí.²⁸

Základní problém tedy je, zda v posuzovaném případě proti sobě stojí nejzásadnější demokratická politická svoboda – svoboda projevu, kterou v určité míře omezuje zákonem stanovený veřejný zájem²⁹ na zákazu bezdůvodného zobrazení lidského utrpení, nebo právo na podnikání a dosahování zisku proti právu dítěte na soukromí a lidskou důstojnost. A zda a v jakém rozsahu má být úkolem soudce, aby v případě, že rozhoduje o tom, zda správní orgán nezasáhl do práva soukromé společnosti³⁰, měl na mysli zásah do práv osob, které nejsou účastníky řízení a které nedosáhnou na žádnou soudní ochranu.

²⁸ Jen pro zajímavost – ta soudem aprobovaná správní pokuta v případě Kuřimské kauzy činila 100.000,- Kč, cca 4000 eur, tedy srovnatelnou částku jako Evropským soudem pro lidská práva kritizovaná částka 2.900 eur v případě zmíněného litevského případu (viz odkazy 14 – 16).

²⁹ K tomu viz Weiler, J. H. H. *The Constitution of Europe*. Cambridge University Press, 1999 (str. 112), kde autor upozorňuje na to, že maximalistický přístup k lidským právům má za následek minimalistický přístup k zájmům společenství jako celku. Jsou tací, kteří tento přístup vnímají pozitivně, neboť v jeho výsledku vidí dobrý způsob výběru společensko-ekonomických hodnot. Podle Weilera to tak může být, ale nemusí.

³⁰ V popsaném případě dokonce jednou byla uložena pokuta České televizi, tedy zvláštní veřejnoprávní korporaci.